

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sotilasmajoituksesta annetun lain, sotilaskyydityksestä annetun lain, hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annetun lain ja sotaväen kunniaatuomioistuinten perustamisesta annetun lain kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kumottaviksi muun lainsäädännön uudistumisen vuoksi tarpeettomiksi käyneet ja siten vanhentuneet lait sotilasmajoituksesta, sotilaskyydityksestä, hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpei-

siin ja sotaväen kunniaatuomioistuinten perustamisesta. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Laki sotilasmajoituksesta

Sotilasmajoituksesta 30 päivänä kesäkuuta 1919 annetussa laissa säädetään kuntien ja yksityisten kansalaisten velvollisuudesta antaa majoitus valtakunnan sotalaitoksen palveluksessa oleville ja eri syistä palvelukseen kutsutuille, mikäli heidän on seurattava kulkevaa sotajoukkoa. Lisäksi majoitusvelvollisuus koskee myös tietyin rajoituksin hevosia sekä huoneiden ja suojien luovuttamista sotavoiman muonan ja tarvekalujen säilyttämistä varten.

Laki sisältää lisäksi sääntelyjä majoitukseen käytettävistä rakennuksista ja huoneista, majoitettujen ja majoittajien oikeuksista ja velvollisuuksista, majoitusviranomaisista ja niiden tehtävistä, majoituksen tilaamismenettelystä sekä majoittajille tulevien korvausten määräämisestä ja maksamisesta.

Lain mukaan jokaisessa kunnassa on oltava majoituslautakunta, joka valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Majoituslautakunnan velvollisuutena on majoituksen toimeenpaneminen ja järjestäminen kunnassa sekä tämän rasituk-

sen jakaminen kunnan majoitusvelvollisten kesken. Lautakunnalle kuuluu lisäksi majoittajille tulevan korvauksen suuruuden määrittäminen ja muita majoittamiseen liittyviä tehtäviä. Voimassa olevat säännökset majoituslautakunnista ja niille säädetyistä tehtävistä ovat vanhentuneet.

Syyskuun 1 päivänä 1991 voimaan tulleen valmiuslain (1080/91) 32 §:n nojalla valtioneuvosto voi viranomaisen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi määrätä viranomaisen käyttöön luovutettavaksi muun muassa rakennuksia ja huonetiloja. Valmiuslain 33 §:n 4 kohdan mukaan valtioneuvosto voi poikkeusoloissa oikeuttaa puolustusministeriön ottamaan väliaikaisesti hallintaansa muun muassa sellaisia rakennuksia sekä huone- ja varastotiloja, jotka ovat tarpeen varastointia ja huoltoa varten. Lisäksi valmiuslain 37 §:ssä säädetään edellä mainittujen toimenpiteiden aiheuttamien korvausten suorittamisesta valtion varoista.

Samaan aikaan valmiuslain kanssa voimaan tullut puolustustilalaki (1083/91) mahdollistaa laissa lähemmin määritellyissä poikkeusoloissa voimaan saatetun puolustustilan aikana valmiuslakiakin laajemmat toimivaltuudet sotilaskunnallisille määrätä muun muassa rakennus-

ten ja huoneiden käytöstä sekä muun irtaimen omaisuuden luovuttamisesta sotilasviranomais-ten käyttöön, mikäli se on valtakunnan puo-
lustamisen kannalta tarpeellista.

Valmiuslain ja puolustustilalain voimaan tu-
lon jälkeen on sotilasmajoituksesta annettu laki
käynyt tarpeettomaksi ja nykyaikaan muutoin-
kin soveltumattomaksi, mistä syystä se ehdote-
taan kumottavaksi.

Koska sotilasmajoituksesta annettu laki eh-
dotetaan kumottavaksi, ei kuntien tarvitse enää
perustaa majoituslautakuntia. Majoituslauta-
kunnalle on kuitenkin säädetty tehtäviä myös
sotalaitokselle rauhan aikana annettavista
luontaisuuksista annetussa laissa (94/20).
Majoituslautakunnalle edellä mainitussa laissa
määrätyt tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi
kunnan hoidettavaksi. Tehtävien antaminen
kunnalle voidaan toteuttaa ilman erityisviran-
omaisen nimenomaista mainintaa laissa. Ny-
kyisessä kunnallishallintoa koskevassa lainsääd-
ännössä on jo vakiintuneesti jätetty ilmaise-
matta kunnan erityisviranomaisen nimi ja to-
dettu vain, että tehtävästä vastaa kunta tai
asianomainen kunnan viranomainen. Tällöin
jokaisen kunnan kunnanvaltuuston on erikseen
määrättävä, mikä kunnan viranomainen hoitaa
laissa kunnalle määrätyt tehtävät.

1.2. Laki sotilaskyydityksestä

Sotilaskyydityksestä 30 päivänä kesäkuuta
1919 annetussa laissa säädetään sotilaskyydi-
tysvelvollisuudesta ja sotilaskyydityksen eh-
doista. Lain 1 §:n mukaan valtakunnan he-
vosenomistajat ovat, joitakin laissa säädettyjä
poikkeuksia lukuunottamatta, velvollisia omin
ajoneuvoin tai ilman, valtion varoista suoritet-
tavaa korvausta vastaan kyyditsemään valta-
kunnan sotaväkeä ja sen tarvekaluja siten kuin
mainitussa laissa säädetään.

Lain mukaan sotilaskyydityksen toimeenpa-
non johtaminen ja ylin valvonta ovat maaher-
rojen tehtävänä lääneissään. Paikallisina soti-
laskyydityksestä huolehtivina viranomaisina
toimivat maistraatit ja järjestysoikeudet yhdes-
sä poliisiviranomaisten kanssa sekä maalla
kruununpalvelijat. Kun maistraatit lakkaute-
taan joulukuun 1993 alusta, siirtyisivät maini-
tun lain mukaan maistraatille kuuluvat sotilas-
kyydityksestä annetun lain mukaiset tehtävät
poliisille.

Valmiuslain 32 §:n mukaan valtioneuvosto

voi viranomaisten tehtävien asianmukaisen hoi-
don turvaamiseksi määrätä viranomaisten
käyttöön luovutettavaksi muun muassa kulje-
tuskalustoa sekä muita viranomaisten toimin-
nalle välttämättömiä tavaroita. Lain 33 §:n
perusteella valtioneuvosto voi tietyissä poik-
keusoloissa velvoittaa asianomaisen suoritta-
maan sellaisia työ- ja palvelustehtäviä tai sel-
laisia kuljetuksia ja niihin liittyviä tehtäviä,
jotka ovat tärkeitä taloudelliselle tai sotilaalli-
selle puolustusvalmiudelle. Puolustustilalaki
puolestaan antaa vielä laajemmat oikeudet
velvoittaa asianomaisen suorittamaan maan
puolustamiseksi tarpeellisia kuljetuksia.

Valmiuslain ja puolustustilalain turvatessa
niin sotilas- kuin muillekin viranomaisille poik-
keusoloissa kuljetusten saamisen laajemmin
kuin sotilaskyydityksestä annettu laki voidaan
sanottu laki vanhentuneena ja vain hevoskyy-
dityksiä koskevana tarpeettomana kumota.

1.3. Laki hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin

Hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoi-
man tarpeisiin 17 päivänä lokakuuta 1939
annetussa laissa (338/39) säädetään jokaiselle
Suomen kansalaiselle ja suomalaiselle yhdys-
kunnalle, yhtiölle ja muulle yhteisölle, laitok-
selle ja säätiölle sekä pysyvästi maassa asuvalle
ulkomaan kansalaiselle ja täällä toimivalle ul-
komaalaiselle yhteisölle, laitokselle ja säätiölle,
joka omistaa hevosen tai ajoneuvon, velvolli-
suus valtion varoista suoritettavaa korvausta
vastaan luovuttaa hevosensa ja ajoneuvonsa
puolustusvoimien sodanaikaista tarvetta var-
ten.

Lain mukaan hevosten ja ajoneuvojen otta-
mista sekä siihen liittyvää rauhanaikaista suun-
nittelua ja järjestelyä johtavat puolustusminis-
teriö ja paikalliset sotilasviranomaiset. Hevos-
ten ja ajoneuvojen ottamisen toimittavat pai-
kallisten sotilasviranomaisten alaisina toimivat
sitä varten asetetut hevosottolautakunnat. Ajo-
neuvolla tarkoitetaan laissa hevosajoneuvoa.

Lain mukaan puolustusministeriö määrää jo
rauhan aikana, kuinka paljon hevosia ja ajo-
neuvoja puolustusvoimien sodanaikaisen en-
simmäisen tarpeen tyydyttämiseksi on otettava.
Sota-aikana ministeriö vahvistaa puolustusvoi-
mien hevosien ja ajoneuvoin kohdistuvan
jatkuvan täydennystarpeen.

Edelleen laki edellyttää rauhan aikana valta-

kunnan kaikkien hevosten ja hevosajoneuvojen katsastamista niiden lukumäärän ja kelpoisuuden selville saamiseksi. Katsastukset toimeenpannaan puolustusministeriön määrääminä aikoina. Mainitut katsastukset suorittaa kussakin kunnassa hevosottomies.

Puolustusministeriö määrää lain mukaan jo rauhan aikana valtakunnan jaon hevosottoalueisiin. Kuhunkin hevosottoalueeseen asetetaan kolmijäseninen hevosottolautakunta, jonka puheenjohtajana toimii paikallinen hevosottomies. Jäsenistä toisen ja tälle varamiehen määrää lääninhallitus sekä toisen ja hänen varamiehensä paikalliset kunnalliset viranomaiset.

Lisäksi laissa säädetään tarkemmin katsastusmenettelystä, kuntien viranomaisten velvollisuuksista antaa katsastusta varten tarpeellisia tietoja sekä vuosittain annettavasta hevosten ja ajoneuvojen täydennysvarauksesta, ministeriön velvollisuudesta määrätä, montako hevosta ja ajoneuvoa kunkin kunnan alueelta otetaan, ottomenettelyssä huomioon otettavista tasapuolisuuden periaatteista ja varsinaisesta käytännön ottomenettelystä, omistajille maksettavista korvauksista, muutoksenhakumenettelystä, rangaistuksista sekä rauhan aikaisista ottoharjoituksista.

Otetuista hevosista ja ajoneuvoista tarvikkineen suoritetaan lain mukaan luovuttajalle valtion varoista hevosottolautakunnan arvion mukainen korvaus.

Laki hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin on säädetty sellaisten yhteiskunnallisten olojen aikana, jotka eivät mitenkään vastaa nytkaikaa.

Puolustusvoimien kokoonpanoissa ei ole enää suunniteltu käytettäväksi hevosia. Hevosottolautakuntia ei liene asetettu enää viime aikoina. Kuitenkin mahdollisia poikkeusoloja varten lailla tulisi taata mahdollisuus hevosten ja koirienkin ottamisesta viranomaiskäyttöön.

Valmiuslaki ja puolustustilalaki mahdollistavat ainakin valmiuslain 32 §:n 2 kohdan ja 33 §:n sekä puolustustilalain 25 §:n mukaan hevosten ja koirien ottotoimenpiteet. Mainitun 32 §:n 2 kohdan mukaan valtioneuvosto voi määrätä viranomaisten käyttöön luovutettavaksi muun muassa kuljetuskalustoa ja tavaroita sekä 33 §:n mukaan velvoittaa asianomaisen luovuttamaan valtiolle sellaisia tavaroita sekä suorittamaan sellaisia kuljetuksia ja niihin liittyviä tehtäviä, jotka ovat tärkeitä taloudelliselle tai sotilaalliselle puolustusvalmiudelle. Puolustustilalain 25 §:n mukaan asianomainen

on sotilasviranomaisen määräyksestä velvollinen luovuttamaan puolustusvoimien joukoille muun muassa ajoneuvoja, työkoneita ja muita hyödykkeitä. Valmiuslain 52 §:n mukaan tavaramalla tarkoitetaan kaikenlaista irtainta omaisuutta, paitsi rahaa ja muita maksuvälineitä, arvopapereita ja saamisioikeuksia tai -todisteita.

Koska hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annettu laki on vanhentunut ja valmiuslain ja puolustustilalain tultua voimaan käynyt tarpeettomaksi ja nytkaikaan muutoinkin soveltumattomaksi, ehdotetaan laki kumottavaksi.

1.4. Laki sotaväen kunniahuomioistumisesta

Sotaväen kunniahuomioistumisesta 30 päivänä kesäkuuta 1919 annetussa laissa säädetään kunniahuomioistumien ja kunnianeuvostojen tehtävistä ja toimivallasta. Kunniahuomioistumien tehtävänä on lain mukaan rangaista upseereja teoista, jotka ovat omiaan vähentämään kunnioitusta upseeristoa kohtaan.

Kunnianeuvostojen tehtävänä on auttaa neuvoilla joukko-osaston tai muun yksikön upseeriston yksittäisiä jäseniä kunnia-asioissa, koettaa välittää ja saada sopu aikaan upseereiden välisissä kunnianloukkaustapauksissa, kerätä tietoja ja selvityksiä, kun on tullut tietoon, että joku joukon upseereista on tehnyt hairahduksen, sekä toimittaa mahdollisesti alustava tutkinta, milloin asianomaisen joukon päällikkö katsoo sen tarpeelliseksi selvityksen saamiseksi siitä, onko riittävää aihetta nostaa asiasta syyte kunniahuomioistumisesta.

Laissa tarkoitettuja hairahduksia, jotka mahdollisesti aiheuttavat syytteen nostamisen, ovat muun muassa sopimaton esiintyminen miehistöä tai alemmassa virka-arvossa olevaa kohtaan, juopottelu, uhkapelin harjoittaminen, pahennusta herättävä epäsiiveellinen elämä, vilpillisuus raha-asioissa, seurusteleminen henkilöiden kanssa, joilla on epäilyttävä maine, sekä röyhkeä käyttäytyminen tai muuten sopimaton käyttäytyminen yleisillä paikoilla tahi muita kansalaisia kohtaan.

Tuomioistuin voi tuomita upseerille hairahduksesta joko yksityisen varoituksen tai julkisesti koolla olevan upseeriston edessä annettavan julkisen varoituksen taikka raskaammanlaatuissa tapauksissa velvoittaa hänet eroamaan virastaan. Mikäli eroamaan velvoitettu

upseeri ei määräjassa ano eroa, voidaan hänet erottaa käskytoimin.

Kunniatuomioistuimen ja kunnianeuvoston jäsenet ja varajäsenet valitaan kalenterivuodeksi kerrallaan.

Laissa on myös sääntelyt kunniatuomioistui-
men ja kunnianeuvoston kokoonpanosta, tuo-
mioistuimen ja neuvoston jäsenten vaalissa
vaalioikeutetuista sekä vaalikelpoisuudesta
kunniatuomioistuimen tai kunnianeuvoston jä-
seneksi ja varajäseneksi.

Kunniatuomioistuimissa tai kunnianeuvos-
toissa ei ole ollut juttuja vuosikausiin. Muodol-
lisesti järjestelmä kuitenkin toimii edelleen.
Joka vuosi valitaan jäseniä yhdeksään kunnia-
tuomioistuimeen ja arviolta 40—50 kunnia-
neuvostoon.

Vuoden 1983 alusta voimaan tullut sotilas-
oikeudenhoidon kokonaisuudistus käsittää
lainsäädäntökokonaisuuden, joka täysin sään-
telee edellä tarkoitettujen upseereiden "hairahduk-
sien" käsittelyä koskevat toimenpiteet ja seu-
raamukset. Vuoden 1986 alusta voimaan tullut
valtion virkamieslaki (755/86) puolestaan sisäl-
tää säännökset virkamiehen irtisanomisesta.
Mainitut lait ovat tehneet vanhentuneen sota-
väen kunniatuomioistuinten annetun lain tar-
peettomaksi. Edellä mainituista syistä ja nyky-
aikaan muutoinkin soveltumattomana laki eh-
dotetaan kumottavaksi.

2. Esityksen vaikutukset

Jos kysymyksessä olevat lait kumotaan, tar-
peeton hallinnointi vähenee muun muassa si-

ten, ettei kuntien enää tarvitse valita majoitus-
lautakuntaa eikä puolustusvoimissa järjestää
kunniatuomioistuinten ja kunnianeuvostojen
jäsenten vaaleja. Esityksellä ei ole merkittäviä
organisatorisia eikä taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu puolustusministeriössä
virkatyönä.

Oikeusministeriö, pääesikunta, rajavartiolai-
toksen esikunta, Suomen Kaupunkiliitto, Suo-
men Kunnallisliitto ja Upseeriliitto r.y. ovat
antaneet asiasta lausuntonsa.

4. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdolli-
simman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty
ja vahvistettu.

5. Säättämisjärjestys

Sotaväen kunniatuomioistuinten annettu la-
ki on säädetty 20 päivänä heinäkuuta 1906
annetun valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä määrä-
tyllä tavalla. Kun laki ehdotetaan kumottavak-
si, voidaan ehdotus käsitellä tavallisessa lain-
säättämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus-
kunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotuk-
set:

1.

Laki**sotilasmajoituksesta annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan sotilasmajoituksesta 30 päivänä kesäkuuta 1919 annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Sotalaitokselle rauhan aikana annettavista luontaisuuorituksista annetussa laissa (94/20) majoituslautakunnalle säädetyt tehtävät siirretään kunnan hoidettaviksi.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1993.

2.

Laki**sotilaskyydityksestä annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan sotilaskyydityksestä 30 päivänä kesäkuuta 1919 annettu laki.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1993.

3.

Laki**hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin 17 päivänä lokakuuta 1939 annettu laki (338/39) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1993.

4.

L a k i

sotaväen kunniatuomioistuinten annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan sotaväen kunniatuomioistuinten 30 päivänä kesäkuuta 1919 annettu laki.	Tämä laki tulee voimaan 30 päivänä kesäkuuta 1993.

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 1993

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Puolustusministeri *Elisabeth Rehn*